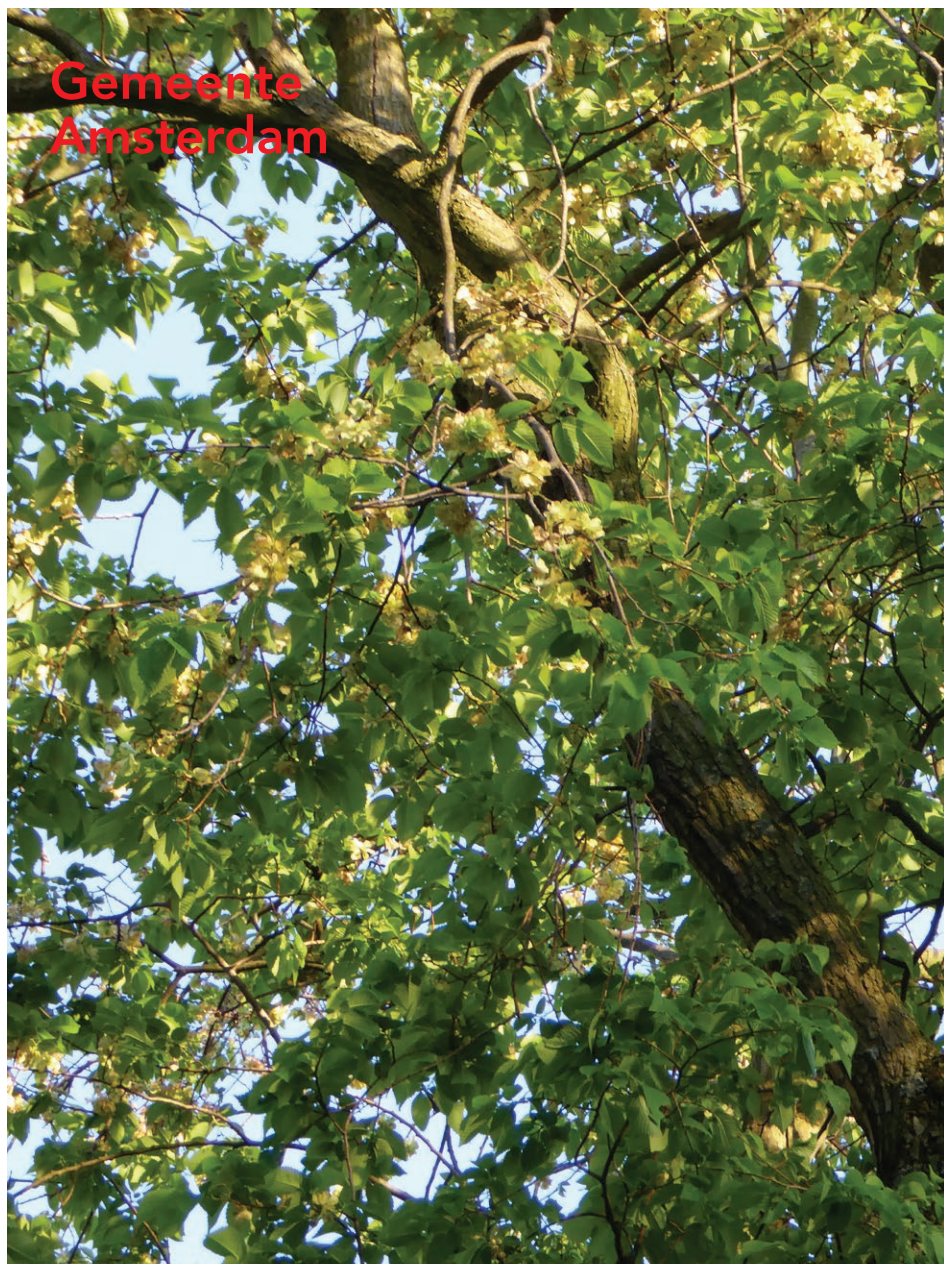

Gemeente
Amsterdam

Herstel Bea Schwarz-iepenlint
Een ode aan een vrouwelijke pionier

Amsterdam is de iepenhoofdstad van de wereld. Er staan wel 75.000 iepen in de stad, waarvan ook vele rond de Sloterplas. Maar zo'n eeuw geleden dreigde de iep te verdwijnen. In 1918 kwam er namelijk een mysterieuze iepziekte Nederland binnen. De ene iep na de andere verwelkte en ging dood. Onderzoekster Bea Schwarz ontdekte dat de ziekte werd veroorzaakt door een schimmel die we sindsdien kennen als de iepziekte. Dat we dus toch nog iepen hebben, danken we aan het werk van Bea Schwarz en haar collega's. Als eerbetoon wordt aan de Noordzijde een unieke dubbele bomerij van Bea Schwarz-iepen hersteld. Dat vieren we op Boomfeestdag 2016 met het planten van de eerste drie nieuwe iepen.

Aan de Noordzijde van de Sloterplas staat een unieke dubbele rij bijzondere iepen uit de vijftiger jaren. Niet alleen hebben ze een mooie warrige kroon, maar er zit een heel verhaal achter. Ze zijn een levend monument voor de emancipatie van vrouwen binnen de wetenschap, en een speciaal eerbetoon aan Bea Schwarz naar wie ze vernoemd zijn.

Begin vorige eeuw bedreigde een nieuwe ziekte alle iepen.

Bea Schwarz werkte als onderzoekster bij Johanna Westerdijk, de eerste vrouwelijke hoogleraar van Nederland.

Bea ontdekte dat een schimmel deze voor iepen dodelijke verwelkingsziekte veroorzaakte.

In 1922 promoveerde zij op dit onderzoek.

Zij was daarmee de eerste promovenda van Johanna Westerdijk.

links: de moeders van de promotiegasten.

van links naar rechts: WESTERDIJK, -BOLLE-LÖHNIS-BERKHOUT-SCHWARZ-CRIGHTON-en ?
(Foto: Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis)

Mannelijke onderzoekers geloofden dat "juffertje" eerst niet, maar ze bleek toch mooi gelijk te hebben. Toen de ontdekking eindelijk erkend werd, kon de zoektocht van start gaan naar iepen die minder vatbaar zijn voor de schimmel. Een van de eerste die beter bestand waren tegen de iepziekte was de Bea Schwarz-iep. Een mooie, maar wat langzaam groeiende iep. Omdat er al snel iepen met een betere resistentie op de markt kwamen, zijn er uiteindelijk maar weinig Bea Schwarz-iepen geplant. Je vindt er weliswaar hier en daar nog eentje, maar de dubbele rij aan de Noordzijde is volstrekt uniek. Vandaar dat het stadsdeel die nu herstelt en er meer bekendheid aan geeft. Herstel is nodig, omdat er in de loop der jaren iepen zijn uitgevallen en de open plekken telkens met andersoortige iepen zijn opgevuld.

Boomfeestdag

“Werken en feesten vormt schoone geesten” was het motto van Johanna Westerdijk. Passend dus dat boomfeestdag het begin van het herstel inluidt. Op 16 maart 2016 planten leerlingen van basisschool Pro Rege met rode schepjes de eerste drie nieuw gekweekte Bea Schwarz-iepen.

Amsterdam is trots op zijn iepen

Als je ergens aan gewend bent, dan beseft je vaak niet dat iets bijzonder is.

Bijvoorbeeld al die mooie iepen in Amsterdam, wel 75.000.

Mede dankzij de bezoekers van Amsterdam, worden ook de Amsterdammers zelf steeds trotser op hun iepen. Sinds 2012 heeft Amsterdam een jaarlijks lentesneeuwfestival om het moment te vieren dat de iepen hun gevleugelde vruchtjes door de hele stad laten dwarrelen. Diezelfde iepensneeuw wordt bezongen in het verfilmde boek *The Fault in our Stars* (Een weeffout in onze sterren) van de Amerikaanse schrijver John Green. Het boek is een wereldwijde bestseller en maakt dat lezers van overal dit fenomeen zelf willen meemaken. Fay Lovsky maakte in 2014 samen met watermuzikant Reinier Sijkens een loflied op de iepen. Sinds 2015 kent de stad zelfs een iepenparfum, Eau d'Amsterdam.

Hoera voor de iep!

Dat er zoveel iepen in Amsterdam aangeplant zijn, komt omdat het een ideale stadsboom is.

Een iep:

- stelt weinig eisen aan de grond
- kan goed tegen luchtverontreiniging
- is weinig gevoelig voor strooizout
- is windvast
- heeft een grote variatie aan sierlijke kroonvormen en bladkleuren
- heeft een lichtdoorlatende kroon
- groeit snel
- kan 500 jaar oud worden
- kan goed tegen snoeien, wortelbeschadiging, en verplanten (kan daar zelfs zeer goed tegen vergeleken met andere boomsoorten)
- geeft weinig gevaar voor afbrekende takken
- heeft bladeren die nauwelijks worden aangetast door insecten

Voorjaarsfoto met nog groene iepenvruchtjes
(foto: W. van der Wulp)

Over de iepziekte en iepziektebestrijding

Een eeuw iepziektebestrijding

De ontdekking van de schimmel die de iepen ziek maakt, was een belangrijke doorbraak. Vijf jaar later kwamen er achter dat die schimmel door een kevertje werd overgebracht van iep naar iep. Deze iepenspintkever legt z'n eitjes in dode of verzwakte iepen. De larven die uitkomen eten het hout onder de schors, verpoppen zich en vliegen besmet met schimmelsporen naar een nieuwe boom om daar weer eitjes te leggen.

Aldoende besmetten ze die iepen. Als die iepen van de hoogresistente soort zijn, is er niets aan de hand. Maar in Amsterdam staan ook nog veel oude iepen die wél vatbaar zijn voor de iepziekte. De beste methode om besmetting van nieuwe iepen te voorkomen, blijft daarom de zieke iepen onmiddellijk te kappen en hun bast eraf te halen. De iepenspintkevers kunnen dan geen eitjes meer leggen. Vanwege de noodzakelijke snelheid om besmetting te voorkomen, is voor deze zogenaamde "noodkap" geen kapvergunning nodig. Om zieke of dode bomen op te sporen, gebruikt Amsterdam kevervallen. Kleverige plaatjes met keverlokstoffen erop. Twee keer per jaar worden de gevangen kevers geteld. Zitten er veel op, dan begint onmiddellijk een speurtocht naar zieke iepen in de buurt. Deze aanpak is zo succesvol, dat we het in Amsterdam weer aandurven om hier en daar minder resistente iepen aan te planten.

Een keverval (foto: W. van der Wulp)

Hoe herken ik een iep

Scheve bladvoet

Zomers herken je een iep heel makkelijk. Een iepenblad heeft twee ongelijke helften. Bij het steeltje begint de ene kant van het blad eerder dan de andere kant.

Scheve bladvoet (foto: W. van der Wulp)